

Oana CENAC

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România

REPERE CULTURALE POSTBELICE ÎN PRESA BĂCĂUANĂ

Revista social-culturală „Ateneu” a fost înființată în anul 1925 de către George Bacovia și Grigore Tăbăcaru, dar, din motive financiare, această primă serie a avut o existență de doar un an de zile. După aproape patru decenii, mai exact în 1964, un grup inimos de scriitori băcăuani, reuniți în jurul lui Radu Cârneli, au reușit să convingă autoritățile locale să aprobe reînființarea revistei al cărei număr pilot apare pe 22 august 1964. În prezent, revista este editată de către Consiliul Județean Bacău și apare în zece ediții, cu două numere duble (iulie-august și noiembrie – decembrie). În decursul anilor, în paginile revistei au publicat: Sergiu Adam, Nicolae Manolescu, Constantin Călin, Vasile Sporic (Vlad Sorianu), Alexandru Ștefănescu, Constatin Ciopraga, Alexandru Piru, Laurențiu Ulici, Ovidiu Genaru, George Genoiu, George Bălăiță, Mihai Sabin alături de alți mulți intelectuali ai epocii care au marcat cultura românească postbelică.

Articolul nostru face o radiografie obiectivă și sintetică a unor articole publicate în numerele din anul 1968, cu intenția mărturisită de a surprinde modul în care fenomenul cultural românesc, în special cel literar, se reflectă într-una dintre cele mai cunoscute publicații de cultură ale epocii – revista „Ateneu”.

Genoveva Pogorilovschi semnează articolul *Ipostaze psihologice ale ethosului românesc*, în care abordează problema înstrăinării ca „trăire afectivă intensă, comună oricărei organizații psihice superioare”. Semnalând frecvența cu care apare acest laitmotiv „în toate formele de viață ale poporului nostru”, autoarea ajunge la concluzia că „această atitudine este o trăsătură specifică, particulară a psihologiei poporului roman.” Demersul este centrat pe câteva argumente empirice:

„Dorul, termen netraductibil în alte limbi, ca expresie a stăpânirii nedefinite de singurătate și incompletitudine a spiritului românesc (doina); cucul[...]simbolizează în general înstrăinarea pribeagă; cântecele de înstrăinare constituie un capitol nelipsit din orice antologie folclorică; Miorița[...]are drept erou principal [...] un străin; Eminescu [...] a exprimat în *Luceafărul* starea de izolare și incompatibilitate a geniului cu efemerul; poporul însuși, secole întregi

din istorie, până la instaurarea socialismului, s-a simțit înstrăinat, surghiunit în propria țară, s-a retras din istorie pentru a rămâne în istorie”.

După o analiză amănunțită a celor șase coordonate, autoarea concluzionează:

„Înstrăinarea aceasta, devenită din fapt exterior atitudine afectivă persistentă, a generat în mod necesar și corolarul său: optimismul robust, sociabilitatea și ospitalitatea atât de renumită a poporului nostru, umorul și vivacitatea extraordinară care răzbate din toate manifestările lui de viață. E o relație dialectică între acești doi poli ai spiritului nostru național. A-i considera izolat, a exalta cu preponderență melancolia și înstrăinarea, sau dimpotrivă, atitudinea stenică de încredere și optimism, înseamnă [...] o abordare simplistă și superficială a realității”.

În rubrica *Din trecutul presei băcăuane*, Constantin Prangati prezintă două publicații locale: prima dintre ele este „Carligulu” al cărei „unic număr a fost tipărit la Bacău și poartă data de 10 iunie 1873”. Ziarul „s-a făcut purtătorul de cuvânt al forțelor antimonarhice din județ, satirizând și criticând acțiunile politice întreprinse pe plan extern de către regale Carol I și miniștri săi Boerescu și Mavrogheni”; această atitudine a determinat „suspendarea ziarului și pedepsirea îndrăznețului colectiv de redacție.” Cel de-al doilea ziar prezentat este „Moldova” care

„se înscrie în istoria presei băcăuane de la sfârșitul secolului al XIX-lea ca o publicație democratică, de o largă răspândire în rândul populației orășenești și țărănești din județele Bacău, Roman și Neamț.”

Popularitatea publicației, consideră autorul articolului, se datorează conținutului articolelor în care apar „idei noi, generate de influența mișcării muncitorești și socialiste”, scopul „Moldovei” fiind de „a educa populația rurală, de a face o școală politică clasei până acum desconsiderată, pregătind-o a-și cunoaște drepturile și puterea”.

Cronica literară este susținută de Vlad Sorianu care semnalează două apariții: prima dintre acestea este volumul lui Romulus Vulpescu *Exerciții de stil* (Editura pentru Literatură, 1967), o carte care „devine mai mult decât un argument, dovedindu-se caleidoscopul unei conștiințe neliniștite, mereu în căutarea adevărului ultim”. Cea de-a doua lucrare este romanul *Paranteze* (Editura Tineretului, 1967), semnat de Teofil Bușecan: „Romanul scriitorului clujean se citește cu plăcere nu numai pentru cursivitatea narațiunii, ci mai ales pentru ceea ce aș numi un acut simț al evenimentului istoric. [...] Impresionează în acest roman intereseul autorului pentru problemele

formării conștiinței colective a unei generații”. Totuși, cronicarul e de părere că „un plus de subtilitate, de acuitate ideatică și psihologică ar fi contribuit la cristalizarea unei imagini mai complexe și poate mai... optimiste, deci mai autentice asupra perspectivelor uluitoare pe care le aveau tinerii și uneori superficialii săi eroi. Altfel, o carte pasionantă”.

În *Confruntări critice*, Vlad Sorianu analizează fenomenul cultural și literar, construindu-și demonstrația pe următoarele coordonate: 1. Estetică și alienare; 2. Criza literaturii contemporane este „anti-intelectualismul?”; 3. Comunicare și rațiune; 4. „Tristețea nonconformismului?”. Finalul articolului cuprinde concluzia demersului auctorial prin care „se străduiește să exprime necesitatea ca îndemnul la sondarea resurselor de primitivism, arhaism și frustete spirituală, ca suspiciunea față de raționalismul discursiv și sterilizant – când e totalitar – să nu determine iluzia că intentăm un proces culturii și spiritualității în critică, sau că vom fi de acord cu punctul de vedere, conform căruia apariția unei științe despre artă, a esteticii, înseamnă degradarea artei”. La cele menționate, se mai adaugă

„un alt pericol inevitabil, pe care – fiind conștienți de el – îl putem cel puțin limita: este vorba de posibilitatea ca în curând să începem a căuta în prozele tinerilor noștri scriitori mituri, spaime, angoase, arhetipuri, structuri abisale etc. Se vor încerca cu propriile degete răni demult cicatrizate, se vor reconstitui – firește mai rapid și uneori caricatural – cu propriile puteri experiențe care ar fi putut lipsi, pentru a ajunge *la zi*, și apoi...totul va reintra în normal”.

În *Posibilitatea poeziei*, Laurențiu Ciobanu își propune „să delimiteze căile și direcțiile, liniile de forță care antrenează cele mai vitale expresii ale tinerii poeziei românești în momentul de față.” Sunt amintiți aici Nichita Stănescu, Ion Alexandru, Mircea Ciobanu, Leonid Dimov, Grigore Arbore, Miron Chiropol, Adi Cusin, Virgil Mazilescu, Daniel Lascu și Steliana Delia Beiu. Finalul articolului laudă intențiile onorabile ale tinerilor scriitori și valorile spre care aceștia aspiră:

„Ceea ce mi se pare demn de laudă este orientarea tot mai sigură a tinerilor poeți români către valorile cele mai profunde ale culturii, încercarea lor de a restabili contactul cu acestea, fără complexe, fără șabloane și etichete denivelatoare, cu răspunderea esențială de a sărbători nunțile necesare ale gândului, de a făuri o existență ideală, martor viu al trecerii noastre reale pe sub arcu timpului”.

Semnaland o „așa-zisă criză a prozei” despre care „s-a vorbit cu destulă frecvență în ultima vreme”, Constantin Cubleşan semnează articolul *Prejudecăți tematice* în care analizează producțiile literare epice, „fără a face

un bilanț” al acestora, dar cu intenția certă de „a fi notat două sau trei dintre «motivele» care mi-au reținut îndeosebi atenția în urma atâtor cărți de proză pe care le-am parcurs”.

Mircea Popa schițează portretul lui Nicolae Davidescu, poetul, cel care s-a impus

„în memoria cititorului de poezie cu înverșunata campanie din primele două decenii ale secolului al XX-lea dusă împotriva sămănătorismului, pentru impunerea și reabilitarea simbolismului românesc. [...] Promotor al unei poezii bazate pe tehnica sugestiei și a simbolului, N. Davidescu a trebuit să coboare în arenă pentru a o apăra, a învățat să lupte cu armele fine ale polemicii și criticii, fiind în același timp un bun cunoscător și un rafinat cititor al literaturii străine, și în special al celei franceze”.

Rubrica *Breviar critic* cuprinde articolul Despre literatura revelionului, semnat de Ioana Parava care realizează o analiză a „paginilor speciale ale revistelor noastre literare și culturale, închinată evenimentului”. Acestea „pot constitui un veritabil barometru al pasiunilor și simpatiilor [...] care au alimentat din belșug viața noastră literară în timpul unui an.” Aspectele semnalate sunt grupate în opt puncte centrale care „ni s-au părut caracteristice pentru literatura de revelion. Ele nu epuizează problema, fapt pe care nici nu ni-l propunem”.

D.D. Șoitu semnează articolul *Anton Holban profesor la Galați* în care evocă „o latură mai puțin cunoscută a bogatei personalități a aceluia care a fost scriitorul și profesorul Anton Hoban”, care

„aproape 22 de ani a deținut catedra de limba franceză la Liceul de băieți V. Alecsandri din Galați. (...) Neobosit în activitatea de la catedră, Anton Holban va fi în același timp un neobosit activist în viața cultural-artistică a orașului. Lector la *Universitatea populară* (înființată încă din 1913), Anton Holban atrage atenția unui larg public prin expunerile erudite pe teme de artă, literatură sau istoria culturii”.

Cu prilejul celebrării a 130 de ani de la nașterea lui B.P. Hasdeu, Mihai Rachieru elogiază activitatea de arhivar a cunoscutului lingvist:

„Bogdan Petriceicu Hasdeu este recunoscut în rândurile oamenilor de știință din țara noastră mai mult pentru activitatea desfășurată în domeniul istoriei, limbii, folclorului și literaturii, și mai puțin pentru cea din domeniul arhivisticii.[...] Continuând tradiția marilor cărturari ai veacului trecut [...] B.P. Hasdeu s-a străduit să transforme Arhivele țării într-o instituție de cultură pentru scrierea istoriei pe baza izvoarelor documentare. [...] B.P. Hasdeu a conturat prin munca

sa preocupările științifice ale arhiviștilor de mai târziu, oferind un model de felul cum trebuie scrisă istoria unui popor pe bază de documente”.

Constantin Călin semnează cronică literară la

„recentele *Întâmplări din noaptea soarelui de lapte*, o reală eflorescență lirică. Încordarea nuvelistului care relevă cu patimă satirică situații a dispărut, s-a produs o destindere, o relaxare, deși nu în toate compartimentele sufletului. *Întâmplări din noaptea soarelui de lapte* e o încântătoare reverie, comparabilă cu *Peripețiile Alisei în Țara Minunilor* și cu *Dumbrava minunată*, opere excelente ale direcției fantastice din cadrul literaturii pentru copii, ale [...] trăirii imaginare a reminiscențelor din lectura cărților cu poze sau a basmelor, sub sugestia unui decor feeric”.

Concluzionând, recenzentul observă că *Întâmplări din noaptea soarelui de lapte* (Editura Tineretului, 1967) este nu numai „o carte cu haz, dar și o carte substanțială, cu un scop demonstrativ foarte clar”.

A doua cronică este semnată de George Genoiu care face o analiză a piesei *Patimi* de Paul Everac,

„una dintre puținele texte dramatice originale din ultimele două decenii, care te invită la reflecții. [...] Meritul dramaturgului Paul Everac constă în faptul că a izbutit o scriere dramatică cu profunde implicații filozofice, inspirate chiar din *Spațiul mioritic* (Lucian Blaga)”.

Demersul cronicarului nu vizează o analiză amănunțită a piesei, ci, strict, două aspecte pe care, de altfel, le și mărturisește:

„Eu nu mi-am propus să discut decât implicația social-filozofică din această dramă contemporană și să definesc câteva dintre valențele autohtone ale unui personaj inedit, exprimându-mi credința că și alte reviste vor stabili noi unghiuri de vedere cu privire la piesa *Patimi*, lucrare ce merită să fie amplu dezbătută și recomandată teatrelor de peste hotare ca o lucrare profund românească”.

Ultima cronică, cuprinsă în această rubrică, aparține lui Vlad Sorianu și analizează proza *Sfinții se vând cu bucata* (Editura pentru Literatură, 1967) de Corneliu Buzinschi. Încercând să decodifice metafora titlului, cronicarul notează:

„*Sfinții care se vând cu bucata* – metaforă sugerată meșterului Panait de îndeletnicirea grotescă a unui olar în iarmaroc - sunt de fapt crâmpiele din viața lui, pe care le irosește într-o existență a automatismelor, lipsită de sensuri plene. În locul unei viziuni integrale, capabile a cuprinde trăirea în ansamblu și a-i desluși astfel rosturile, meșterul [...] își duce viața fragmentar, vegetativ, asemenea celor care[...]au renunțat la strădania autodepășirii”.

Plasând-o în ansamblul operei autorului, cronicarul apreciază cartea ca fiind „cu certitudine superioară primelor două volume ale lui Buzinschi: *Secvențe dintr-o margine de lume* și mai ales *Strigătul*”.

În numerele din lunile ianuarie, februarie și martie ale anului 1968, se publică **poezie** (semnată de Lucian Valea, Marcel Mureșanu, Ion Grezia, Constantin Dracsin, Maria Petra, Octavian Voicu, Ion Murgeanu, Aurel Butnaru, Haralambie Țugui, Al. Andrițoiu, Ovidiu Genaru, Ion Roșu) și **proză** (*O întâmplare neplăcută*, fragment din romanul *Atrium* de Norman Manea; *Spre Sulina, scrisori din vilegiatură*, de Dumitru Dinulescu, *Drumuri*, de Gheorghe Movil; fragmentul *Preludiu* de Alexandru Popovici). Totodată, se publică fragmente din *Fantomas* de Pierre Souvestre - Marcel Allain, în traducerea lui Florin Gheuca și din *Cei goi și cei morți*, de Norman Mailer, în tălmăcirea lui Vintilă Corbul, cu o scurtă prezentare semnată de D. Alistar. În traducerea lui Ion Caraion, se publică **poezie franceză contemporană**, semnată de Yves Bonnefoy, René Char, Georges Emmanuel Clancier, Pierre Emmanuel, Jean Follain, Pierre Jean Jouve, Raymond Queneau și Jean-Claude Renard. **Proza străină** din acest număr este ilustrată cu un fragment din romanul *Omul de tinichea* de Gunther Grass, în traducerea Rodică Demian și a Sînzianei Pop.

BIBLIOGRAFIE:

„Ateneu”, An V nr. 1 (42). Revistă de cultură editată de Comitetul județean pentru cultură și artă Bacău; format tipografic: A 3, 20 pagini; apare lunar; Comitetul de redacție: Iulian Antonescu, George Bălăiță, Constantin Călin (redactor-șef adjunct), Radu Cârneli (redactor-șef), Ovidiu Genaru, George Genoiu (secretar general de redacție), Dumitru Mitulescu, Gheorghe Popovici, Ioanid Romanescu, Mihail Sabin, Vasile Sporici; prezentare grafică: Cicerone Cernegura.

POST-WAR CULTURAL LIFE REFLECTED IN THE LITERARY JOURNAL „ATENEU” FROM BACĂU

Abstract: Our article is based on a thorough research conducted on the Romanian literary life belonging to the post-war period, with a special interest on the articles published in the literary journal „Ateneu”, during 1968.

Keywords: *Ateneu, ideology, culture, literature.*